บทความวิจัย (Research Article)

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาผ่านการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการจัดการอาชีพเกษตร สายวิชาเกษตรกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

The Behavior Learning of Undergraduate Study under Active Learning Concept in Management of Agriculture Occupation, Bachelor of Education Agriculture, Chiang Mai University

บุญถิ่น อินดาฤทธิ์[1]
Boonthin Indarit [1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาภายใต้แนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการจัดการอาชีพเกษตร สายวิชาเกษตรกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยใช้วิธีการที่หลากหลายในการศึกษา ทั้งการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การสัมภาษณ์ การสังเกต การศึกษาดูงาน การประเมิน โดยทั้งหมดอยู่ภายใต้เงื่อนไขการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมทั้ง ผู้สอน ผู้เรียน เจ้าหน้าที่สนับสนุนทางการศึกษา โดยร่วมกับนักศึกษา 6 คนในระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าจากการสืบค้นหาความเป็นไปได้ในวิธีการเรียนการสอนเชิงรุกนั้น ส่วนใหญ่จะใช้ลักษณะการเรียนแบบโครงงาน และเมื่อนำมาประยุกต์กับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้เกิดกิจกรรม หรือโครงการที่หลากหลายตามความสนใจของนักศึกษา โดยลักษณะการเรียนการสอนนั้นจะเป็นการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานของตนเองในชั้นเรียน ซึ่งผลจากการใช้วิธีการสอนแบบโครงการพบว่า ในการประเมินตนเองผ่านการแสดงความรู้สึกและสะท้อนความคิด นักศึกษามีพัฒนาการในทางที่ดี มีการปรับปรุงงานของตน ทั้งการปรับปรุงโครงการของตนและการเปลี่ยนหัวข้อเมื่อรู้สึกว่าไม่ชอบและไม่สนใจในการเรียนรู้โครงการนั้น ๆ มีลักษณะการสืบค้นข้อมูลแบบ Snowball tactic เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ของโครงงานจากเพื่อนร่วมห้อง ตำรา อาจารย์ โดยการถ่ายทอดจากผู้รู้ไปสู่ผู้รู้อีกทอดหนึ่ง แล้ววนกลับเข้ากระบวนการนำเสนอในห้องเรียนอีกคราวหนึ่ง ในการประเมินจากผู้อื่นพบว่า เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ในชั้นเรียน และจัดทำรูปเล่มเป็นตำราที่เกิดจากนักศึกษาจำนวน 6 เรื่องได้แก่ การเพาะเลี้ยงปลาดุกในเกษตรกรรายย่อย การผลิตน้ำหม่อน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากนมวัว การเพาะเลี้ยงผึ้ง การผลิตน้ำส้มควันไม้และการเลี้ยงจิ้งหรีดเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้งานวิจัยมุ่งเน้นเรื่องทัศนคติที่มีต่อการเรียนรู้ ฝึกทักษะในการขวนขวายหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่เหมาะสม พัฒนาต่อยอดนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะทำการทบทวนทดสอบ เพื่อพัฒนาลักษณะการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นในวงการการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ : การเรียนรู้เชิงรุก, การเรียนการสอนแบบโครงงาน

---

[1] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

[1] Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai Province 50200

E-mail: B_indarit@hotmail.com, nuch_ed45@hotmail.com

Received: 13 January 2012; Accepted: 25 December 2013

(บทความวิจัยเรื่องนี้ได้นำเสนอการประชุมวิชาการพะเยาวิจัย ครั้งที่ 1 ในวันที่ 12-13 มกราคม 2555 ณ มหาวิทยาลัยพะเยา)

Abstract

This research interesting in behavior of undergraduate student under Active Learning concept in Management of Agriculture Occupation subject. This research is qualitative research then researcher uses many method exams book, interview, observe and observe activities. All evaluation under condition of Learning Participate by teacher, learner and supporter. This research have sampling 6 person that 1 term, I see majority of Active Learning use Project base Learning in class and make many activity and diversified project follow interesting of student. The learning use show & share, presentation project in classroom witch research make good impact exam student have well development in display feeling unlike, displeased of your project and change or development its. All project use Snowball tactic for correct information pass book, teacher, knowledgeable person, activities and make project book to presentation in classroom. Evaluate by others see the learning make process knowledge exchange, idea expression in class and make project 6 case, The treat walking catfish in small farm, The process of mulberry water, The transform of fresh milk. The treat bee for many product. The process of Wood Vinegar Extracts and The treat cricket. This research focus on attitude to learning, skill development in method of correct information in many resources by good method and attach for diary. However researcher will revise and test this tool for make innovation and good education.

Keywords : Active Learning, Project Learning

บทนำ

การศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันมีความพยายามสร้างหลักสูตรโดยพัฒนาจาก Active Teaching ซึ่งในอดีตเน้นครูเป็นศูนย์กลาง จากนั้นพัฒนามาเป็น Active Participation เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ผู้เรียนรู้เป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง และควรเป็นการตื่นตัวอย่างรอบด้าน ทั้งทางกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ [1] ในการร่างหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่าง ๆ ได้ออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาและการเรียนการสอน โดยออกมาในรูปแบบของหลักสูตรแกนกลางที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นโจทย์ภายในท้องถิ่น [2] มีการเรียนการสอนแบบโครงงาน (Project Based Learning) ผู้เรียนจะมีลักษณะเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้วิธีการเรียน เกิดทักษะที่สามารถเลือกรับข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ เน้นการพัฒนารอบด้านตามทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ที่มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมตามความถนัดของผู้เรียน [3]

สายวิชาเกษตรกรรม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างบุคลากรในสายวิชาชีพเกษตรให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ด้านการเกษตร โดยยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน เห็นคุณค่าของธรรมชาติ วิถีชีวิตที่สอดคล้องและเชื่อมโยงต่อบริบทของสังคมและองค์รวมของนิเวศวิทยา เป็นบุคลากรที่ดีของประเทศ ด้วยเหตุข้างต้นที่ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาคนผ่านระบบการศึกษาที่ดี ลักษณะการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้คนพัฒนาตามความสามารถและความต้องการของตนเองรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนตั้งแต่ต้น ทางผู้วิจัยจึงได้เกิดคำถามการวิจัยที่ว่าการประยุกต์การเรียนการสอนภายใต้แนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกจะสามารถพัฒนานักศึกษาในสายวิชาเกษตรกรรม ได้อย่างไร โดยผลงานที่ได้สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในสายวิชาเกษตรและในสายวิชาอื่น ๆ ที่มีบริบทการเรียนรู้ใกล้เคียงกัน

ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

แนวทางการดำเนินงานเป็นการรู้จัดการเรียนการสอนแบบโครงงานควบคู่ไปกับการทำงานวิจัยโดยอาศัยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยนักศึกษาเป็นผู้ออกแบบบทเรียนของตนเองผ่านการจัดทำโครงการเรียนรู้อาชีพเกษตรที่ตนเองสนใจ โดยผู้สอนทำหน้าที่เปรียบเสมือนครูเอื้อ (Facilitator) ทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษาและกระตุ้นการเรียนรู้เป็นระยะ โดยการวัดผลทำโดยเพื่อนที่อยู่ในกระบวนวิชาและอาจารย์เป็นผู้ร่วมประเมิน ในส่วนของงานวิจัยจะใช้ลักษณะการวิจัยคุณภาพในการศึกษาโดยใช้แบบสังเกตในการเก็บข้อมูลโดยมีประเด็นวิเคราะห์ทั้งในชั้นเรียน ในการศึกษาดูงาน ในเวทีแลกเปลี่ยนในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนแสดงดังภาพที่ 1

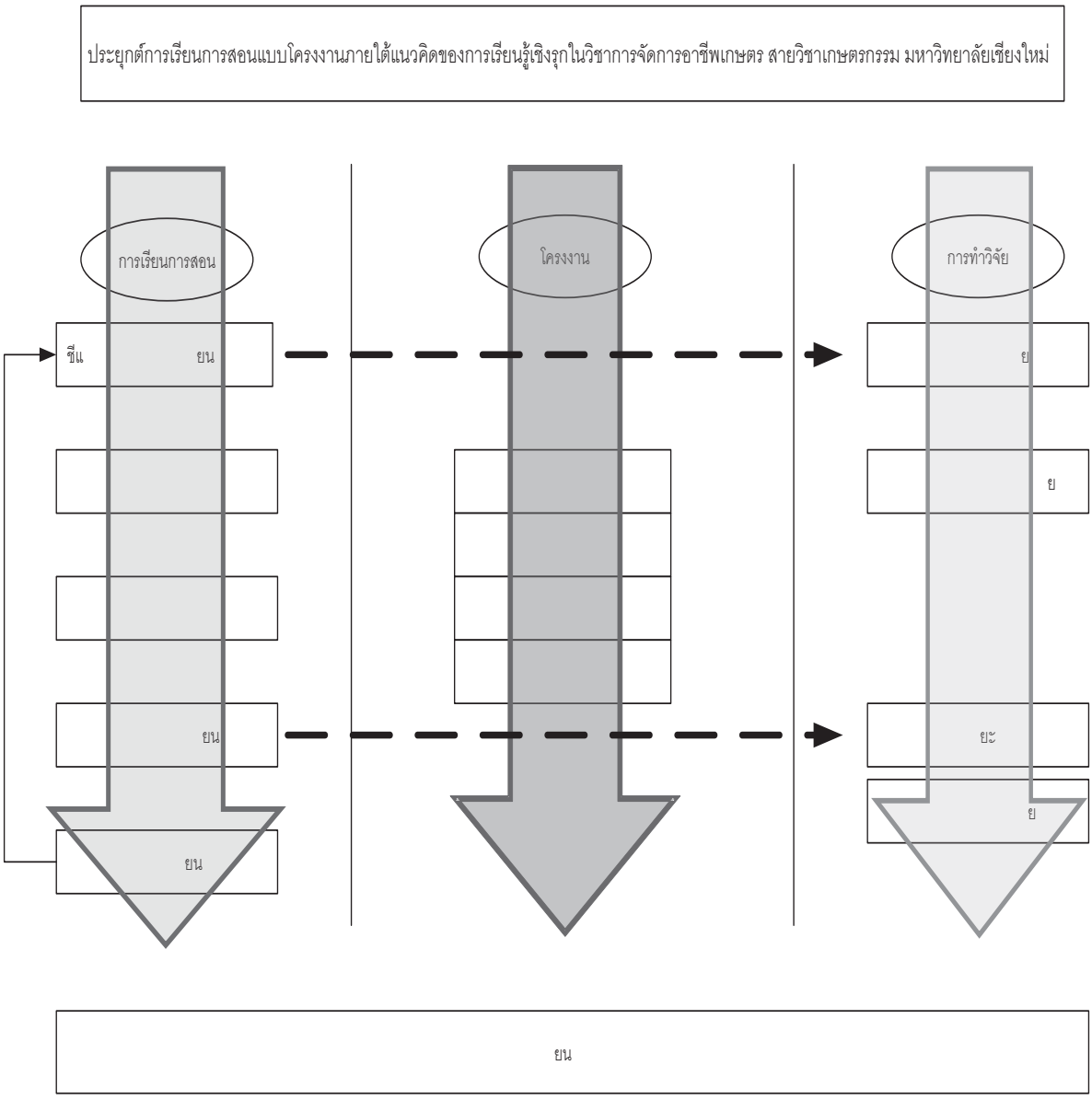

ภาพที่ 1 กรอบแนวทางการดำเนินงาน

กลุ่มประชากร

เป็นนักศึกษาสาขาวิชาเกษตรกรรม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ลงทะเบียนกระบวนวิชาการจัดการอาชีพเกษตร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ผู้ประกอบอาชีพเกษตรที่มีความเชี่ยวชาญ อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา รวม 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสังเกตโดยแบ่งเป็นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ

- การนำเสนอประเด็นหรืออาชีพที่สนใจในการศึกษา
- การนำเสนอขั้นตอนและวิธีการสืบค้นข้อมูลรวมไปถึงการร่วมเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพที่ตนสนใจ
- การเริ่มต้นเขียนโครงการและการเขียนผลที่ได้รับจากโครงการ
- การนำเสนออภิปรายผลที่ได้ร่วมเรียนรู้ ร่วมกันในชั้นเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การบรรยายโดยเรียงลำดับจัดเรียงข้อมูลตามแบบสังเกต ควบคู่กับภาพที่บันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งขณะเรียนในห้องเรียน การศึกษาดูงาน รวมไปถึงการวิเคราะห์ตนเองและการประเมินจากอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ผลการศึกษาวิจัยและการอภิปรายผล

จากการประเมินในชั้นเรียนพบว่า นักศึกษาแต่ละคนมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ ในการนำเสนอประเด็นหรืออาชีพที่สนใจในการศึกษา พบว่าหลังจากผู้สอนได้ใส่แรงจูงใจในการเรียนรู้ ทั้งการกระตุ้นโดยการชื่นชมข้อมูลเบื้องต้นที่นักศึกษานำเสนอในชั้นเรียน และมีการวิพากษ์ข้อมูลว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ นักศึกษาเกิดพฤติกรรม ที่หลากหลายเช่น 1) การวิเคราะห์ความเหมือนหรือแตกต่างของข้อมูลในประเด็นที่สนใจและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการต่าง ๆ 2) เกิดพฤติกรรมการลอกเลียนแบบคือ มีการนำวิธีนำเสนอของเพื่อนนักศึกษามาประยุกต์ใช้กับหัวข้อของตนเพื่อให้งานเกิดพัฒนาการในทางที่ดี 3) การมีเจตคติที่ดีต่อโครงการของตนและมีความคิดรวบยอดเรื่องชิ้นงาน ซึ่งอาจเกิดจากการเรียนรู้ในชั้นเรียน กับภูมิสังคมของนักศึกษา รวมทั้งความสนใจส่วนบุคคลว่ามีความชอบและมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการของตนอย่างไร 4) นักศึกษาเกิดพฤติกรรมในเรื่องของการตัดสินใจ โดยการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งต่าง ๆ และตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่อหรือเปลี่ยนโครงการใหม่ แสดงดังภาพที่ 2

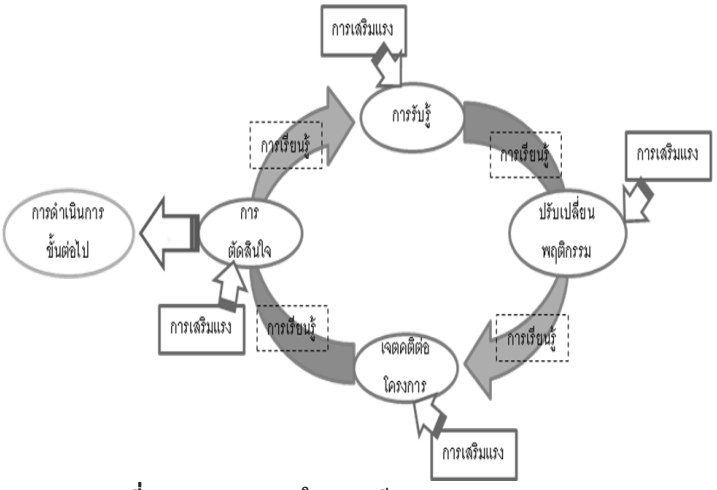

ภาพที่ 2 กระบวนการในการเรียนการสอน

สำหรับขั้นตอนและวิธีการสืบค้นข้อมูล นักศึกษาทั้งหมดใช้วิธีการ Snowball tactic คือ การศึกษาข้อมูลแบบค่อยเป็นค่อยไปตามการชี้นำของข้อมูลในระยะแรก เมื่อได้ข้อมูลจะนำมาแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน แล้วนำข้อแนะนำหรือการชี้นำทั้งจากในห้องเรียน ตำราและผู้รู้ และวนกลับมานำเสนอในห้องเรียนใหม่ ระหว่างขั้นตอนต่างๆ จะเกิดความรู้และโจทย์ปัญหาที่ต้องสืบค้นเพิ่มเติมเสมอ แสดงดังภาพ 3

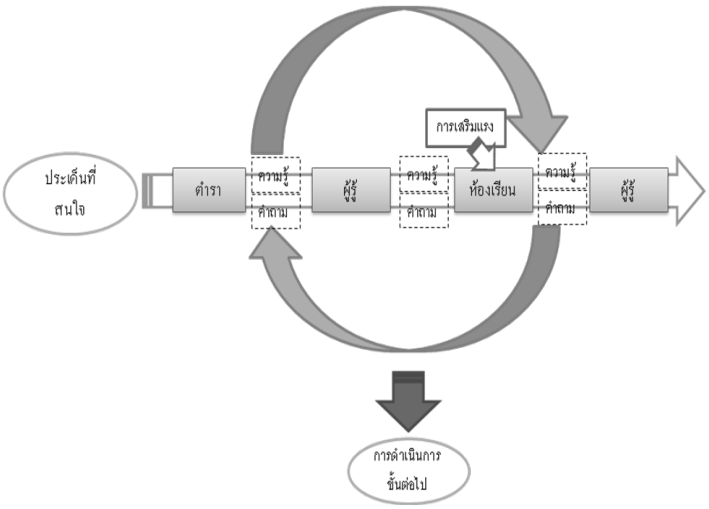

ภาพที่ 3 กระบวนการที่เกิดในช่วงการสืบค้นข้อมูล

ในส่วนของการเขียนรูปเล่มและนำเสนอและอภิปรายผลพบว่า เกิดพฤติกรรมของนักศึกษาเช่น การร่วมกลุ่มย่อย การซ้อมนำเสนอ การแลกเปลี่ยนข้อมูล พฤติกรรมดังกล่าวนำมาซึ่งความรู้ การแลกเปลี่ยน รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในภาพรวมของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาภายใต้แนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกนั้น พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมที่หลากหลาย แต่พฤติกรรมทั้งหมดมุ่งไปสู่การศึกษาหาความรู้ตามประเด็นที่ตนสนใจ รวมทั้งได้ความรู้ผ่านเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นความรู้ในระดับการสังเคราะห์ อันนำไปสู่การสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ อาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้เชิงรุกมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสามารถพัฒนาและใช้สอนในระดับอุดมศึกษาต่อไป

สรุปผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเบื้องต้น พบว่าความสัมพันธ์กับทฤษฎีการเรียนรู้ตามสำนักต่างๆ เช่น 1) ตามทฤษฎีของ Bloom นักศึกษาเกิดระดับความรู้ทั้ง 6 ขั้นตั้งแต่เกิดความจำ จนถึงประเมินค่าในประเด็นที่ตนสนใจผ่านการร่วมกิจกรรมจริงในสถานที่จริงทำให้เกิดทักษะการปฏิบัติที่ดี 2) ตามทฤษฎีของ Bruner พบองค์ประกอบในการเรียนรู้ที่บ่งชี้ถึงการเรียนรู้ที่ดี เช่น ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์ ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่าง ๆ ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเองและเนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม เกิดมโนทัศน์ที่สามารถระลึกถึงได้ตลอดเวลา 3) ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุกในการทำวิจัยทำให้เกิดการเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Tylor คือ มีความต่อเนื่อง มีการจัดลำดับและบูรณาการได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้อง กันกับเนื้อหาที่เรียน เป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมด ของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่างๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อมที่ดี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณบริษัทไตลื้อ จำกัดและผู้ประกอบธุรกิจต่าง ๆ เห็นคุณค่าของการพัฒนาการศึกษา ให้ข้อมูลที่ดีและเป็นประสบการณ์ที่มีค่าแก่นักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอกคณะที่ร่วมพัฒนาวิธีการและงานวิจัยชิ้นนี้

เอกสารอ้างอิง

1. ธัญสุตา จิรกิตติยากร. ครูใจดีใช้สื่อสนุก ปลุกเด็กเรียน. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการวันที่ 4 พฤษภาคม 2553.
2. กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2551.
3. ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. การเรียนรู้เชิงรุก (Active): 2553. ได้จาก: http://www.academic.chula.ac.th/elearning/content/active%20learning_Praweenya.pdf.